

УДК 37.01/09

DOI: 10.36550/2415-7988-2022-1-209-186-191

КАРПОВА Вікторія Костянтинівна–

доктор філософії (PhD),

викладач кафедри образотворчого мистецтва

Криворізького державного педагогічного університету

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8383-2723>e-mail: karpova.vk.k@gmail.com**СТЕФАНЮК Михайло Васильович** –

викладач кафедри образотворчого мистецтва

Криворізького державного педагогічного університету

ORCID: <https://orcid.org/0009-0008-5847-6585>e-mail: stefanukmihail@gmail.com**ЧЕБОТАР Олег Анатолійович** –

кандидат медичних наук,

асистент кафедри стоматології

факультету післядипломної освіти

Дніпропетровського державного медичного університету

ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-7425-4760>e-mail: surgeon.oleg@gmail.com

ОСОБИСТІСНА ПОЗИЦІЯ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ У ПІЗНАВАЛЬНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК РЕСУРС ЯКОСТІ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ

У статті розглянуто ресурсні можливості особистісної позиції у пізнавальній діяльності з підвищення її продуктивності, забезпечення професійно-творчого зростання майбутніх педагогів в умовах професійної мобільності, визначення професійного статусу фахівця, приведення особистісного потенціалу у відповідність з умовами його динамічного професійного розвитку. Позиція розглядається як стан особистості, як свідомий активний суб'єкт діяльності, спілкування, пізнання й творчості, який впливає на їх продуктивність, і характеризується критеріями: інтелектуальна-моральні установки, пізнавальні інтереси і потреби, професійні мотиви і цінності, спрямованість на самостійність, активність, креативність, рефлексивність у вирішенні задач пізнавальної діяльності.

Встановлено, що механізмом особистісної позиції є внутрішня мотивація, яка визначає професійний розвиток майбутніх педагогів, якісне опанування обраної професією й досвідом творчої педагогічної діяльності. Це складне утворення постійно змінюється й розвивається в сукупності своїх особистісних та індивідуальних виявів, у системі зв'язків і взаємовідношення в пізнавальній діяльності й відображається в ступені творчого професійного становлення майбутніх фахівців.

Конкретизовані педагогічні умови впливу особистісної позиції на продуктивність пізнавальної діяльності: підвищення рівня професійної компетентності, накопичення досвіду креативної діяльності, самостійності, активності, рефлексивності як ресурсних можливостей забезпечення якості освіти; індивідуальний підхід до організації, розмаїтість активних форм і методів, оволодіння методикою педагогічної взаємодії, співробітництва й співтворчості, усунення авторитарних дій.

Перспектива подальших розвідок безпосередньо полягає в аналізі комп'ютерно-методичної забезпеченості пізнавальної діяльності, конкретизації умов формування активної професійної позиції. Важливим кроком є розробка нових програм особистісної спрямованості методики формування активної професійної позиції майбутніх педагогів.

Ключові слова: професійна підготовка, особистісна позиція, пізнавальна діяльність, механізм особистісної позиції, освітні технології, педагогічні умови.

KARPOVA Viktoriia Kostyantunivna

PhD, teacher of the department of fine arts

Kryvyi Rih State Pedagogical University

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8383-2723>e-mail: karpova.vk.k@gmail.com**STEFANIUK Mykhailo Vasylyovych**

teacher of the department of fine arts

Kryvyi Rih State Pedagogical University

ORCID: <https://orcid.org/0009-0008-5847-6585>e-mail: stefanukmihail@gmail.com**CHEBOTAR Oleh Anatoliyovych**

candidate of medical sciences,

assistant of the Department of Stomatology, FPO DDMU

ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-7425-4760>e-mail: surgeon.oleg@gmail.com

PERSONAL POSITION OF FUTURE TEACHERS IN COGNITIVE ACTIVITY AS A RESOURCE OF THE QUALITY OF TEACHER EDUCATION

The article examines the resource possibilities of a personal position in cognitive activity to increase its productivity, ensure the professional and creative growth of future teachers in the conditions of professional mobility, determine the professional status of a specialist, bring personal potential into compliance with the conditions of its dynamic professional development. The position is considered as a state of the individual, as a conscious active subject of activity, communication, cognition and creativity, which affects their productivity, and is characterized by the following criteria: intellectual and moral attitudes, cognitive interests and needs, professional motives and values, focus on independence, activity, creativity, reflexivity in solving problems of cognitive activity.

It was established that the mechanism of personal position is internal motivation, which determines the professional development of future teachers, quality mastery of the chosen profession and experience of creative pedagogical activity. This complex formation is constantly changing and developing in the totality of its personal and individual manifestations, in the system of connections and relationships in cognitive activity and is reflected in the degree of creative professional development of future specialists.

Specified pedagogical conditions of the influence of personal position on the productivity of cognitive activity: increasing the level of professional competence, accumulating experience in creative activity, independence, activity, reflexivity as resource opportunities for ensuring the quality of education; individual approach to the organization, a variety of active forms and methods, mastering the methodology of pedagogical interaction, cooperation and co-creation, eliminating authoritarian actions.

The prospect of further investigations directly consists in the analysis of computer-methodical support of cognitive activity, specifying the conditions for the formation of an active professional position. An important step is the development of new programs of personal orientation, methods of forming an active professional position of future teachers.

Key words: professional training, personal position, cognitive activity, mechanism of personal position, educational technologies, pedagogical conditions.

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Важливими проблемами сьогодення є проблеми подальшого вдосконалення якості підготовки професійних кадрів вищої кваліфікації, що вимагає пошук нових ресурсів, які дозволили б їм досягти високого рівня професіоналізму й творчої адаптації на початку своєї професійної діяльності. Водночас, необхідність урівноваження запитів суспільства, ускладнення характеру професійної праці й вимог до фахівців різних сфер діяльності актуалізує потребу в збагаченні творчого потенціалу, активізації особистісної позиції майбутніх фахівців у пізнавальній діяльності в процесі опанування системою професійних знань, умінь, навичок й професійними якостями, забезпечуючи продуктивність професійної діяльності. Практика свідчить, що саме конкурентоздатність, професійна мобільність, професіоналізм і компетентність фахівця – це ті якості, від яких залежать життєві й трудові успіхи [1; 6; 7], а й їх формування обумовлюється особистісною позицією майбутніх фахівців у пізнавальній діяльності в процесі опанування обраної професії.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання підготовки майбутніх фахівців в умовах вищої освіти до професійної діяльності в закладах освіти різного типу розглянуті в дослідженнях А. Алексюка, Н. Авшенюк, В. Бондаря, М. Данилова, М. Скаткіна й інших науковців. Вагомий внесок у вивчення теоретичного підґрунтя проблеми професійної підготовки здійснено Л. Кондрашовою, В. Кузем, В. Радлом, О. Цокур.

Р. Хмелюк. Питання загально-педагогічної підготовки майбутніх педагогів в умовах

реформаційних змін вирішувались Г. Балл, Н. Гузій, А. Кузьмінським, О. Савченко, Н. Чуvasовою, В. Шпак та інші. Унаслідок усебічного осмислення наукової літератури зафіксовано низку підходів до розв'язання проблеми підготовки фахівців до організації педагогічного процесу в різних типах закладів освіти (Т. Бабкіна, І. Зязюн, Т. Осипова, Л. Хомич та інші). Найбільшою актуальності набуває проблема особистісної спрямованості професійної підготовки в умовах університетської освіти, формування професійних якостей, що забезпечують якість пізнавальної діяльності в системі професійного становлення майбутніх педагогів, серед яких важливу роль відіграє їх особистісна позиція, яка допомагає кожному самоутверджуватися і розкриватися, приймати раціональні рішення у ході пізнавальної діяльності й є важливим внутрішнім ресурсом підвищення якості освіти.

Метою статті є обґрунтування теоретичних положень особистісної позиції майбутніх педагогів, використання її ресурсних можливостей у забезпеченні якості професійної їх підготовки до творчої педагогічної діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Особистісна позиція майбутніх педагогів є важливим ресурсом продуктивності пізнавальної діяльності, успішності професійних дій, засобом активного відношення до педагогічної праці. Вона стає суттєвим фактором якості навчальної діяльності, тому що забезпечує внутрішній механізм розвитку самої людини й ефективне перетворення педагогічного середовища. Особистісна позиція відображається в ступені творчої своєрідності кінцевого результату

професійного становлення майбутніх педагогів й успішності їх педагогічної праці. Особистісна позиція набуває важливого значення в умовах професійної мобільності, визнання професійного статусу фахівця, приведення фізичного, інтелектуального й духовного потенціалу у відповідності з умовами його динамічного руху [1, с. 67].

У контексті розвитку особистісної позиції майбутніх педагогів можуть бути виділені такі основні тенденції освіти: висока значущість освіти як для майбутнього педагога, так і для суспільних очікувань і норм; орієнтація професійної підготовки не тільки на розвиток професійно-моральних й інтелектуально-креативних характеристик особистості, але й на педагогічну взаємодію, співпрацю й співтворчість та культурну комунікацію; спрямованість навчальної роботи на активне освоєння студентом способів пізнавальної діяльності; адаптація освітнього процесу до запитів і потреб особистості, організація навчання на принципах студентоцентризму, орієнтація на здатності й здібності особистості, забезпечення можливостей її саморозкриття; орієнтація професійної підготовки на безперервність як нової якості, що фактично робить майбутнього педагога учасником реалізації функцій якісної освіти.

Сьогодні необхідний перехід від фахової підготовки, яка будується на основі «запам'ятай – відтвори», на особистісне-орієнтоване навчання, яке формує творчу особистість, здатну усвідомлювати постановку навчальних завдань, оцінити новий досвід, контролювати свої дії, накопичувати власний професійний досвід [3, с. 225-226]. Організація пізнавальної діяльності на принципах студентоцентризму забезпечує умови для зміни позиції майбутніх педагогів в освітньому процесі. Пізнавальна діяльність при цьому набуває практико-орієнтованого характеру, а подієво-ситуаційний підхід до структурування її змісту змінює парадигму професійної підготовки в рамках «не студента навчають», а «студент навчається».

Поняття «позиція» трактується по-різному: як умова, в якій особистість проявляє себе; структурне утворення особистості; як суб'єкт діяльності і відношень; ціннісний показник професіоналізму і моральної характеристики особистості. Но важливим у трактовці сутності позиції є відношення в різних видах діяльності. В системі професійного становлення майбутнього педагога важливим фактором формування особистісної позиції є пізнавальна навчальна діяльність. Пізнавальна діяльність з позиції психології розглядається як складна багаторівнева динамічна система, яка містить такі структурні елементи: мета, зміст, способи й засоби, результат, суб'єкт та об'єкт [4; 9; 10].

Особистісна позиція дозволяє адаптуватися до вимог пізнавальної діяльності, пошуку й використання способів розв'язання актуальних питань, що виникають у колективній, організаторській, навчальній діяльності, сфері міжособистісних й між групових взаємодій.

Як зазначає Б. Ананьєв, позиція майбутнього педагога у пізнавальній діяльності – це система

відношень до змісту освіти, установок і мотивів цілей, професійних цінностей, якими він керується і на які спрямована ця діяльність. Механізмом особистісної позиції є внутрішня мотивація, яка визначає професійний розвиток майбутніх педагогів, якісне опанування обраної професією й досвідом творчої педагогічної діяльності. Це складне утворення постійно змінюється й розвивається в сукупності своїх особистісних та індивідуальних виявів, у системі зв'язків і взаємовідношень в пізнавальній діяльності й відображається в ступені творчого професійного становлення майбутніх фахівців.

Особистісна позиція в пізнавальній діяльності обумовлюється: а) відношенням до освіти як соціальної цінності й цілями, які ставить перед собою студент у процесі позиції їх осмислення; б) установками і мотивами, якими він керується, що збуджує його до пізнавальної діяльності й оцінки її спрямованості; в) відношенням до процесу професійної підготовки, її змісту, способам діяльності й запланованим результатам; г) характером взаємовідношень в системі «викладач – студенти». Головною в структурі особистісної позиції майбутнього педагога в пізнавальній діяльності є відношення до різних аспектів навчання і учіння.

Також, вона впливає на опанування технологічними знаннями, вміннями, навичками без чого неможлива буде збагнути складні навчальні ситуації, прийняти компетентні рішення, розв'язати міжособистісні конфлікти, запобігти кризовим явищам. Це складне особистісне утворення постійно змінюється й розвивається в сукупності своїх особистісних та індивідуальних виявів, у системі зв'язків і взаємовідношень в процесі пізнавальної діяльності. Позиція майбутнього педагога в пізнавальній діяльності – це особистість як свідомий активний суб'єкт діяльності, спілкування й творчості.

Головним чинником тут виступає внутрішня свобода особистості, її вміння подолати стереотипи та поглянути на навчальну ситуацію по-новому, нестандартно. Особистісну позицію характеризують активність професійно-життєвої стратегії, мотивація на досягнення, креативність, прагнення до саморозвитку та внутрішня свобода [6]. Важливою характеристикою особистісної позиції стає здібність швидко пристосовуватися до змісту професійної підготовки, умов, в яких вона організовується, до нових обставин і вимог пізнавальної діяльності, самостійно і активно діяти. Особистісна позиція неможлива без наявності прагнень до активної пізнавальної діяльності, удосконалення якостей і здібностей до навчання. Прагнення до самопізнання, самовизначення, саморозвитку є важливими складовими особистісної позиції майбутніх педагогів, що є свідченням наявної індивідуальної вмотивованості і цілеспрямованості до певного виду пізнавальної діяльності.

Відношення до обраної професії і пізнавальної діяльності по її опануванню як важливої частини особистісної позиції обумовлює продуктивність професійної підготовки. Зібрані нами дані свідчать

про те, що значна частина вступників в університет не видять смислу вищої освіти, не орієнтуються на конкретний вид професійної діяльності, що знижує рівень особистісної позиції по відношенню студентів до цілей професійної підготовки і її соціальної значущості. Відсутність особистісного інтересу до обраної професії негативно впливає на якість навчання, не стимулює відношення до освіти глибоко осмисленим і особистісним. Практика свідчить, що осмислення суспільної значимості освіти в єдності з особистим інтересом є важливим джерелом вироблення активної професійної позиції в пізнавальній діяльності.

Обґрунтовуючи інтерес до навчання студенти відвідують різні мотиви, які є оціночними судженнями: а) про зміст професійної підготовки (збагачення професійного багажу, стремління до нової інформації, інтерес до обраної професійної праці та ін.); б) способи пізнавальної діяльності (моделювання проблемних ситуацій, рішення задач, практичні й проектні роботи); в) способи навчання (форми, методи, прийоми роботи викладача); г) можливості розвивати здібності (логічне мислити, креативно діяти, творче думати); д) шляхи практичного використання набутих знань, вмінь, навичок у професійної діяльності; е) стилі взаємовідношень в системі «викладач – студенти».

На особистісну позицію, її позитивну динаміку негативно впливає й відсутність позитивного відношення студентів до пізнавальної діяльності, тому що вони є умовами, які знижують її активність, самостійність й креативність дій. Для виявлення причин, що негативно впливають на характер особистісної позиції проводився аналіз відношення студентів до професійної підготовки: а) змісту її, наявність інтересу до навчального матеріалу, новизна і практична значущість інформації; б) викладання (обтяженість завданнями, відсутність вільного часу, не зацікавленість на заняттях, ігнорування точок зору студентів). Аналіз мотивів навчання студентів свідчить, що вони віддають перевагу інтелектуальним способам навчальної роботи, які не потребують самостійної роботи, практичного використання знань, вмінь і навичок. Зібрані дані показали несформованість у студентів позитивного відношення до процесу практичного використання знань, недостатній рівень прояву активності, самостійності, ініціативності при рішенні навчальних проблем, розвитку навичок спостереження, креативного мислення, творчого відображення.

Зняття цих причин обумовлює необхідність зміни характеру пізнавальної діяльності й змісту професійної підготовки, які б були спрямовані на формування особистісної позиції студентів, яка допомагає кожному з них самостверджуватися і розкриватися, приймати раціональні рішення в процесі пізнавальної діяльності.

При розробці авторської програми професійної підготовки дотримувалися наступні вимоги: відбір навчального матеріалу на основі принципів фундаменталізації, політкультурності, прогностичності [5]; довіра у спілкуванні на основі педагогічної взаємодії співпраці та співтворчості; зворотній зв'язок у системі відносин викладача і

студентів шляхом використання інноваційних технологій.

Дотримання цих вимог у процесі професійної підготовки майбутніх педагогів забезпечує створення умов для активності й творчого спілкування учасників педагогічної діяльності, розвитку і закріплення в них умінь створювати атмосферу активних дій, взаєморозуміння, навичок педагогічного спілкування, творчого стилю діяльності, що позитивно впливає на прояв особистісної позиції у пізнавальній діяльності. Зміст професійної підготовки у вигляді проблемно-рольових ситуацій сприяло закріпленню у майбутніх педагогів навичок аналізу педагогічних явищ, що моделює їхню активність в практичній педагогічній діяльності, оволодіння технологією розв'язання педагогічних завдань, вибору оптимального поєднання форм і методів досягнення запланованих цілей, що закріплює віру студентів у власні можливості здатність креативно діяти в професійних обставинах.

Ми виходили з того, що майбутніх педагогів важливо навчити: аналізу педагогічних фактів і явищ; проектуванню результату в зіставленні з вихідними даними; аналізу засобів досягнення поставлених завдань; обґрунтуванню власних думок, поглядів і точок зору на досліджувану інформацію; критичній оцінці отриманих результатів; постановці нових проблем. Правомірність цього підтверджує думка Л. Кондрашової про те, що формування особистісної позиції студентів припускає структурування професійного знання у вигляді ситуацій, що моделюють педагогічну дійсність, яка буде розвивати у них здатність використовувати знання для вирішення професійних завдань, творчий стиль діяльності й спілкування, сприяти набуттю практичного педагогічного досвіду [3].

Завдання будувалися з урахуванням зростання рівня особистісної позиції майбутніх педагогів, до яких у науковій літературі відносять: рівень стихійного самовдосконалення, коли підґрунтям становлення особистісної позиції майбутніх педагогів є досвід учителів-практиків; рівень планоірної реалізації, коли при визначенні своєї особистісної позиції вони не обмежуються чужим досвідом, а накопичують власний досвід нестандартної діяльності і спілкування; рівень раціоналізації, коли майбутній педагог опановує методику науково-дослідницької роботи, що формує його творчу позицію, готовність до креативних дій, потреб у новизні; рівень оптимізації процесу та результатів власної праці, коли своїми діями педагог збагачує педагогічну практику і теорію [2]. Важливими її складовими були такі:

1. Орієнтація фахової підготовки, її змісту, методики і технології на вимоги, яким повинен відповідати сучасний педагог й критеріям його особистісної позиції;

2. Спрямованість професійної підготовки й дій викладача на формування особистісної позиції студентів у пізнавальної діяльності;

3. Організація професійної підготовки на основі подієво-ситуаційного підходу як основи

формування особистісної позиції майбутніх педагогів;

4. Моделювання проблемно-рольових ситуацій у процесі пізнавальної діяльності як механізму формування особистісної позиції студентів.

5. Взаємодія, співпраця та співтворчість у відносинах викладача і студентів у ході професійної підготовки як засіб встановлення зворотного зв'язку між учасниками освітнього процесу;

6. Моніторинг, контроль, рефлексія і оцінка результатів.

Реалізація цих складових системи обумовили, перш за все, цілеспрямованість дій викладача і студентів, планування, організацію і реалізацію, прийняття рішень і забезпечення зворотного зв'язку за допомогою моніторингу, контролю, досягнення запланованого результату й рефлексії, корекції його з метою прогнозування нової мети й конкретних дій в активізації особистісної позиції майбутніх педагогів.

Позитивна динаміка рівня особистісної позиції прослідковувалася за критеріями: моральні установки, пізнавальні інтереси і потреби, мотиви, цінності, спрямованість на самостійність, креативність, рефлексивність у рішенні навчальних проблем.

У ході дослідного навчання було виявлено, що становлення особистісної позиції майбутніх педагогів не мимовільний, стихійний процес, а цілеспрямована, організована пізнавальна діяльність в спеціально створених умовах. Серед умов слід виділити: постійне самовдосконалення, підвищення рівня професійної компетентності, досвід креативної діяльності, опір на самостійність, активність, рефлексивність як ресурсних можливостей якісної освіти; вивчення та врахування особистісних факторів, які впливають на професійне становлення майбутніх педагогів; визначення необхідності подальшого розвитку творчих здібностей й досвіду нестандартної діяльності. Сьогодні значимість набуває цифровізація і технологізація освіти, що актуалізує роль особистісної позиції в продуктивному рішенні задач активізації пізнавальної діяльності, впровадження інноваційних її форм, особливо використання сучасних освітніх технологій (інформаційно-комп'ютерних, інформаційно-комунікативних, інформаційно-когнітивних та ін.). Формування особистісної позиції в навчальній діяльності забезпечують різні сторони професійної підготовки її зміст, методи, способи пізнавальної діяльності, система установок і мотивів, професіоналізм викладача.

Висновки та перспективи подальших розвідок напрямку. У зв'язку з вищезазначеним особистісна позиція – це складне особистісне утворення, від якого залежить продуктивність пізнавальної діяльності, якість професійної підготовки й успішність професійного кар'єрного зростання майбутніх педагогів в умовах самостійної професійної праці. Особистісна позиція як системна якість об'єднує в себе низку знань, креативних дій, здібностей, особистісних якостей, ціннісних орієнтацій й установок на педагогічну творчість. Ця позиція є важливим ресурсним резервом

забезпечення якості вищої освіти й підготовки майбутніх педагогів до конкурентоспроможної педагогічної діяльності.

Перспективи подальших досліджень безпосередньо вбачаються в аналізі комп'ютерно-методичної забезпеченості пізнавальної діяльності, конкретизації умов формування активної професійної позиції. Важливим кроком є розробка нових програм особистісної спрямованості методики формування активної професійної позиції майбутніх педагогів.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Брижик Н. Професійна мобільність як фахова якість майбутнього вчителя. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Педагогіка. Соціальна робота»*. 2016. Випуск 1 (38). С. 67–70.
2. Кондрашов М. Моделювання як засіб формування професійної позиції майбутніх учителів у системі університетської освіти. *Вісник Черкаського університету. Серія: педагогічні науки*. Черкаси: ЧНУ імені Богдана Хмельницького, 2014. 15 (308). С. 38–42.
3. Кондрашова Л. Вища школа й Болонський процес: реалії та перспективи. *Кривий Ріг*, 2007. 474 с.
4. Кузьмінський А., Омеляненко В. Педагогіка. Підручник. Київ: Знання, 2007, 477 с.
5. Півень Н. Міждисциплінарні зв'язки ділової української мови з фундаментальними дисциплінами у підготовці бакалаврів технічного профілю. *Педагогіка і психологія професійної освіти*. 2002. № 4. С. 22–127.
6. Прохоренко Т. Професійна мобільність як фактор професійної успішності. *Вісник національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»*. 2017. № 4 (35). С. 167–174.
7. Сушенцева Л., Сушенцев О. Вплив професійної мобільності на конкурентоздатність фахівця на сучасному ринку праці. *Молодий вчений. Педагогічні науки*. 2016. № 4 (31). С. 568–572.
8. Фурман А. Парадигма як предмет методологічної рефлексії. *Психологія і суспільство*. 2013. №3. С. 72–86.
9. Avalos B. Teacher professional development in Teaching and Teacher Education over ten years. *Teaching and Teacher Education*. 2011. Vol. 27. S. 10–20.
10. Kennedy M. How Does Professional Development Improve Teaching? *The Review of Educational Research*. 2016. URL: <https://doc.org/10.3102/0034654315626800>

REFERENCES

1. Bryzyk, N. (2016). Profesiynna mobil'nist yak fahova yakist maybutnih uchyteliv. [Professional mobility as a professional quality of the future teacher]. *Scientific Bulletin of Uzhhorod University. Series "Pedagogy. Social work"*. Issue 1 (38). S. 67–70. [In Ukrainian]
2. Kondrashov, M. (2014). Modelyvania yak zasib formyvanya profesiinoi pozusii maubytnih uchyteliv u sustemi universitet's'koi osvitu. [Modeling as a means of forming the professional position of future teachers in the system of university education]. *Herald of Cherkasy University. Series: pedagogical sciences*. Cherkasy: Bohdan Khmelnytskyi National University. 15 (308). S. 38–42. [In Ukrainian]
3. Kondrashova, L. Vushai shkola i bolonskiu protsess.[Higher education and the Bologna process: realities and prospects]. *Krivoy Rog*, 2007. 474 s. [In Ukrainian].

4. Kuzminsky, A., Omelyanenko, V. (2007). Pedagogika. [Pedagogy]. Textbook. K.: Znannia. 477 s. [In Ukrainian]

5. Piven, N. (2002). Mishdustsiplinari zn'azku dilovoi ukrains'koi movu z fundamental'numu dustsiplinam u pidgotovtsi bakalavriv tecnihnogo profely. [Interdisciplinary connections of the business Ukrainian language with fundamental disciplines in the training of technical bachelors]. Pedagogy and psychology of professional education 4. S. 22–127. [In Ukrainian]

6. Prokhorenko, T. (2017). Profesiyna mobil'nist yak factor profesiynoi uspishnosti. [Professional mobility as a factor of professional success]. Bulletin of the National University "Law Academy of Ukraine named after Yaroslav the Wise". 4 (35). S. 167–174. [In Ukrainian]

7. Sushentseva, L., Sushentsev, O. (2016). Vpluv profesiynoi mobil'nosti na konkurentozdatnost' fahivtsia na sychasnomu runky pratsi. [The impact of professional mobility on the competitiveness of a specialist in the modern labor market]. A young scientist. Pedagogical Sciences. 4 (31). 568-572. [In Ukrainian].

8. Furman, A. (2013). Paradugma yak predmet metodologichnoi refleksii. [Paradigm as a subject of methodological reflection]. Psychology and Society. 3. S. 72–86. [In Ukrainian].

9. Avalos, B. (2011). Teacher professional development in Teaching and Teacher Education over ten years. Teaching and Teacher Education. Vol. 27. S. 10-20. [in English]

10. Kennedy, M. (2016). How Does Professional Development Improve Teaching? The Review of Educational Research. URL: <https://doc.org/10.3102/0034654315626800> [in English]

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

КАРПОВА Вікторія Костянтинівна – доктор філософії (PhD), викладач кафедри образотворчого

мистецтва Криворізького державного педагогічного університету.

Наукові інтереси: професійна підготовка майбутнього викладача образотворчого мистецтва, використання комп'ютерної графіки.

СТЕФАНІЮК Михайло Васильйович – викладач кафедри образотворчого мистецтва Криворізького державного педагогічного університету.

Наукові інтереси: розвиток і вдосконалення освіти в Україні.

ЧЕБОТАР Олег Анатолійович – кандидат медичних наук, асистент кафедри стоматології факультету післядипломної освіти Дніпропетровського державного медичного університету.

Наукові інтереси: медична педагогіка.

INFORMATION ABOUT THE AUTHORS

KARPOVA Viktoriia Kostyantunivna – Doctor of Philosophy (PhD), Teacher of the department of fine arts Kryvyi Rih State Pedagogical University.

Scientific interests: professional training of the future teacher of fine arts, use of computer graphics.

STEFANIUK Mykhailo Vasylyovych – Teacher of the department of fine arts Kryvyi Rih State Pedagogical University.

Scientific interests: development and improvement of education in Ukraine.

CHEBOTAR Oleh Anatoliyovych – Candidate of medical sciences, Assistant at the Department of Stomatology, Faculty of Postgraduate Education, Dnipropetrovsk State Medical University.

Scientific interests: medical pedagogy.

Стаття надійшла до редакції 24.07.2023 р.

УДК 37.091.212.7:[37.015.311+159.923.5]

DOI: 10.36550/2415-7988-2022-1-209-191-198

КИРИЧЕНКО Валентина Іванівна –

кандидат педагогічних наук,
старший науковий співробітник,
завідувачка лабораторії фізичного розвитку та
здорового способу життя

Інституту проблем виховання Національної академії
педагогічних наук України

ORCID: <https://orcid.org/0003-1248-1588>,

e-mail: v.kyrychenko59@gmail.com

ЄЖОВА Ольга Олександрівна –

доктор педагогічних наук, професор,
головний науковий співробітник лабораторії фізичного розвитку
та здорового способу життя

Інституту проблем виховання Національної академії
педагогічних наук України

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8916-4575>,

e-mail: yezhevova@gmail.com

НЕЧЕРДА Валерія Борисівна –

кандидат педагогічних наук, старший дослідник,
старший науковий співробітник лабораторії фізичного розвитку
та здорового способу життя

Інституту проблем виховання